

وجوب زکات فطره و شرایط آن

<"xml encoding="UTF-8?">

زکات فطره

پس از پایان یافتن ماه مبارك رمضان ؛ یعنی در شب عید فطر، افرادی که دارای شرایط باشند، باید زکاتی بپردازند که مقدار و موارد مصرف آن خواهد آمد. این زکات به نام زکات فطره خوانده می شود. افرادی که در شب عید فطر دارای این شرایط باشند زکات فطره بر آنها واجب است :

1- بالغ باشد.

2- عاقل باشد.

3- بنده کسی نباشد.

4- فقیر نباشد (1).

فردی که دارای شرایط فوق باشد باید زکات خود و کسانی که در مغرب شب عید فطر نان خور او هستند را بپردازد، کوچک باشند یا بزرگ ، مسلمان باشند یا کافر، خرج آنان بر او واجب باشد یا نه ، در شهر خود او باشند یا در شهر دیگر (یعنی حتی اگر فرزند او که نان خور اوست به مسافرت رفته باشد باید زکات او را بدهد) و همچنین مهمانی که با رضایت او پیش از غروب شب عید فطر وارد خانه اش شده باشد، باید زکات او را بدهد. (2)

مقدار زکات فطره : هر نفری يك صاع که تقریباً 3 کیلو است . (3)

جنس زکات فطره : گندم یا جو یا خرما یا کشمش یا برنج یا ذرت و مانند اینها (4).

وقت وجوب زکات فطره : شب عید فطر. (5)

وقت پرداخت زکات فطره : از شب عید تا ظهر روز عید فطر و بهتر آن است که در روز عید بدهد و اگر نماز عید می خواند بنابر احتیاط واجب قبل از نماز عید بپردازد. (6)

مصرف زکات فطره : همان مصرف زکات مال است ، گر چه احتیاط مستحب آن است که فقط به فقرای مؤمن و اطفان آنها و به مساکین بدهد. (7)

احکام زکات فطره

(مساله 1991) کسی که موقع غروب یعنی قبل از غروب شب عید فطر گرچه بچند لحظه باشد بالغ و عاقل و هوشیار است و فقیر و بنده کس دیگر نیست، باید برای خودش و کسانی که نان خور او هستند، هر نفری يك صاع که تقریباً 3 کیلوگرم است گندم یا جو یا خرما یا کشمش یا برنج یا ذرت و مانند اینها بمستحق بدهد و اگر پول یکی از اینها را هم بدهد کافی است.

(مساله 1992) کسی که مخارج سال خود و عیالاتش را ندارد و کسی هم ندارد که بتواند مخارج سال خود و عیالاتش را بگذراند فقیر است و دادن زکات فطره بر او واجب نیست.

(مساله 1993) انسان باید فطره کسانی را که در غروب شب عید فطر نان خور او حساب میشوند بدهد: کوچک باشند یا بزرگ، مسلمان باشند یا کافر، دادن خرج آنان بر او واجب باشد یا نه، در شهر خود باشند یا شهر دیگر. (مساله 1994) اگر کسی را که نان خور او است و در شهر دیگر است وکیل کند که از مال او فطره خود را بدهد، چنانچه اطمینان داشته باشد که فطره را میدهد، لازم نیست خودش فطره او را بدهد.

(مساله 1995) فطره مهمانی که پیش از غروب شب عید فطر با رضایت صاحبخانه وارد شده و نان خور او حساب میشود، بر او واجب است.

(مساله 1996) فطره مهمانی که پیش از غروب شب عید فطر بدون رضایت صاحبخانه وارد میشود در صورتیکه نان خور او حساب شود واجب است و همچنین است فطره کسی که انسان را مجبور کرده اند که خرجی او را بدهد. (مساله 1997) فطره مهمانی که بعد از غروب شب عید فطر وارد میشود، بر صاحبخانه واجب نیست، اگر چه پیش از غروب او را دعوت کرده باشد و در خانه او هم افطار کند.

(مساله 1998) اگر کسی موقع غروب شب عید فطر دیوانه یا بیهوش باشد، زکات فطره بر او واجب نیست.

(مساله 1999) اگر پیش از غروب بچه بالغ شود، یا دیوانه عاقل گردد، یا فقیر غنی شود، در صورتیکه شرائط واجب شدن فطره را دارا باشد، باید زکات فطره را بدهد.

(مساله 2000) کسی که موقع غروب شب عید فطر، زکات فطره بر او واجب نیست، اگر تا پیش از ظهر روز عید شرطهای واجب شدن فطره در او پیدا شود، مستحب است زکات فطره را بدهد.

(مساله 2001) کافری که بعد از غروب شب عید فطر مسلمان شده فطره بر او واجب نیست. ولی مسلمانی که شیعه نبوده، اگر بعد از دیدن ماه شیعه شود، باید زکات فطره را بدهد.

(مساله 2002) کسی که فقط به اندازه يك صاع که تقریباً سه کیلو است گندم و مانند آن دارد، مستحب است زکات فطره را بدهد، و چنانچه عیالاتی داشته باشد و بخواهد فطره آنها را هم بدهد میتواند بقصد فطره، آن يك صاع را بیکی از عیالاتش بدهد و او هم بهمین قصد بدیگری بدهد، و همچنین تا به نفر آخر برسد، و بهتر است نفر آخر چیزی را که میگیرد بکسی بدهد که از خودش نباشد. و اگر یکی از آنها صغیر باشد، ولی او بجای او میگیرد و احتیاط آنست چیزی را که برای صغیر گرفته بکسی ندهد.

(مساله 2003) اگر بعد از غروب شب عید فطر بچه دار شود، یا کسی نان خور او حساب شود، واجب نیست فطره

او را بدهد. اگر چه مستحب است فطره کسانی را که بعد از غروب تا پیش از ظهر روز عید نان‌خور او حساب میشوند بدهد.

(مساله 2004) اگر انسان نان‌خور کسی باشد و پیش از غروب نان‌خور کس دیگر شود، فطره او بر کسیکه نان‌خور او شده واجب است مثلاً اگر دختر پیش از غروب بخانه شوهر رود، شوهرش باید فطره او را بدهد.

(مساله 2005) کسیکه دیگری باید فطره او را بدهد، واجب نیست فطره خود را بدهد.

(مساله 2006) اگر فطره انسان بر کسی واجب باشد و او فطره را ندهد، بر خود انسان واجب نمیشود.

(مساله 2007) اگر کسی که فطره او بر دیگری واجب است خودش فطره را بدهد، از کسیکه فطره بر او واجب شده ساقط نمیشود.

(مساله 2008) زنی که شوهرش مخارج او را نمیدهد، چنانچه نان‌خور کس دیگر باشد، فطره‌اش بر آنکس واجب است. و اگر نان‌خور کس دیگر نیست، در صورتیکه فقیر نباشد، باید فطره خود را بدهد.

(مساله 2009) کسی که سید نیست نمیتواند بسید فطره بدهد حتی اگر سیدی نان‌خور او باشد، نمیتواند فطره او را بسید دیگر بدهد.

(مساله 2010) فطره طفلی که از مادر یا دایه شیر میخورد، بر کسی است که مخارج مادر یا دایه را میدهد. ولی اگر مادر یا دایه مخارج خود را از مال طفل بر میدارد فطره طفل بر کسی واجب نیست.

(مساله 2011) انسان اگر چه مخارج عیالاتش را از مال حرام بدهد، باید فطره آنان را از مال حلال بدهد.

(مساله 2012) اگر انسان کسی را اجیر نماید و شرط کند که مخارج او را بدهد در صورتیکه بشرط خود عمل کند و نان‌خور او حساب شود باید فطره او را هم بدهد ولی چنانچه شرط کند که مقدار مخارج او را بدهد و مثلاً پولی برای مخارجش بدهد، دادن فطره او واجب نیست.

(مساله 2013) اگر کسی بعد از غروب شب عید فطر بمیرد، باید فطره او و عیالاتش را از مال او بدهند، ولی اگر پیش از غروب بمیرد، واجب نیست فطره او و عیالاتش را از مال او بدهند.

مصرف زکات فطره

(مساله 2014) اگر زکات فطره را به یکی از هشت مصرفی که سابقاً برای زکات مال گفته شد برسانند کافیست. ولی احتیاط مستحب آنست که فقط بفقرای شیعه بدهد.

(مساله 2015) اگر طفل شیعه‌ای فقیر باشد، انسان میتواند فطره را به مصرف او برساند، یا بواسطه دادن به ولی طفل، ملك طفل نماید.

(مساله 2016) فقیری که فطره باو میدهند، لازم نیست عادل باشد ولی احتیاط واجب آنستکه به شرابخوار و کسیکه آشکارا معصیت کبیره میکند فطره ندهد.

(مساله 2017) به کسی که فطره را در معصیت مصرف میکند نباید فطره بدهند.

(مساله 2018) احتیاط واجب آنست که به يك فقير بیشتر از مخارج سالش و کمتر از يك صاع که تقریباً سه كيلو است فطره ندهند.

(مساله 2019) اگر از جنسی که قیمتش دو برابر قیمت معمولی آن است مثلاً از گندمی که قیمت آن دو برابر قیمت گندم معمولی است، نصف صاع که معنای آن در مساله پیش گفته شد بدهد کافی نیست. و اگر آنرا بقصد قیمت فطره هم بدهد اشکال دارد.

(مساله 2020) انسان نمیتواند نصف صاع را از يك جنس مثلاً گندم و نصف دیگر را از جنس دیگر مثلاً جو بدهد. و اگر آن را بقصد قیمت فطره بدهد اشکال دارد.

(مساله 2021) مستحب است در دادن زکات فطره، خویشان فقیر خود را بر دیگران مقدم دارد و بعد همسایگان فقیر را، بعد اهل علم فقیر را، ولی اگر دیگران از جهتی برتری داشته باشند، مستحب است آنها را مقدم بدارد.

(مساله 2022) اگر انسان بخیال اینکه کسی فقیر است باو فطره بدهد و بعد بفهمد که فقیر نبوده چنانچه مالی را که باو داده از بین رفته باشد، میتواند پس بگیرد و به مستحق بدهد و اگر نتواند بگیرد باید از مال خودش فطره بدهد و اگر از بین رفته باشد، در صورتیکه گیرنده فطره میدانسته با احتمال میداده آنچه را گرفته فطره است، باید عوض آنرا بدهد و الا، دادن عوض بر او واجب نیست و انسان باید دوباره فطره را بدهد.

(مساله 2023) اگر کسی بگوید فقیرم، نمیشود به او فطره داد، مگر آنکه اطمینان پیدا کند یا از ظاهر حالش گمان پیدا شود که فقیر است یا انسان بداند که قبلاً فقیر بوده است.

مسائل متفرقه زکات فطره

(مساله 2024) انسان باید زکات فطره را بقصد قربت یعنی برای انجام فرمان خداوند عالم بدهد و موقعیکه آن را میدهد، نیت دادن فطره نماید.

(مساله 2025) اگر پیش از ماه رمضان فطره را بدهد صحیح نیست و احتیاط واجب آن است که در ماه رمضان هم فطره ندهد. ولی اگر پیش از رمضان یا در ماه رمضان بفقیر قرض دهد و بعد از آنکه فطره بر او واجب شد، طلب خود را بابت فطره حساب کند مانعی ندارد.

(مساله 2026) گندم یا چیز دیگری را که برای فطره میدهد، باید به جنس دیگر یا خاک مخلوط نباشد، یا اگر مخلوط است چیزیکه مخلوط شده بقدری کم باشد که قابل اعتنا نباشد و اگر بیش از اینمقدار باشد در صورتی صحیح است که خالص آن بیک صاع برسد ولی اگر مثلاً يك صاع گندم بچندین من خاک مخلوط باشد که خالص کردن آن خرج یا کار بیشتر از متعارف دارد، دادن آن کافی نیست.

(مساله 2027) اگر فطره را از چیز معیوب بدهد کافی نیست. ولی اگر جائی باشد که خوراک غالب آنها معیوب است اشکال ندارد.

(مساله 2028) کسی که فطره چند نفر را میدهد، لازم نیست همه را از يك جنس بدهد و اگر مثلاً فطره بعضی را

گندم و فطره بعض دیگر را جو بدهد کافیست.

(مساله 2029) کسی که نماز عید فطر میخواند، بنا بر احتیاط واجب باید فطره را پیش از نماز عید بدهد. ولی اگر نماز عید نمیخواند، میتواند دادن فطره را تا ظهر تاخیر بیندازد.

(مساله 2030) اگر به نیت فطره مقداری از مال خود را کنار بگذارد و تا ظهر روز عید بمستحق ندهد، احتیاط واجب آنست که هر وقت آنرا میدهد نیت فطره نماید.

(مساله 2031) اگر موقعی که دادن زکات فطره واجب است، فطره را ندهد و کنار هم نگذارد، احتیاط واجب آنستکه بعدا بدون اینکه نیت ادا و قضا کند فطره را بدهد.

(مساله 2032) اگر فطره را کنار بگذارد، نمیتواند آنرا برای خودش بردارد و مالی دیگر را برای فطره بگذارد.

(مساله 2033) اگر انسان مالی داشته باشد که قیمتش از فطره بیشتر است، چنانچه فطره را ندهد و نیت کند که مقداری از آن مال برای فطره باشد اشکال دارد.

(مساله 2034) اگر مالی را که برای فطره کنار گذاشته از بین برود، چنانچه دسترس بفقییر داشته و دادن فطره را بتاخیر انداخته، باید عوض آنرا بدهد و اگر دسترس بفقییر نداشته ضامن نیست، مگر آنکه در نگهداری آن کوتاهی کرده باشد.

(مساله 2035) اگر در محل خودش مستحق پیدا شود، احتیاط واجب آنست که فطره را بجای دیگر نبرد، و اگر بجای دیگر ببرد و تلف شود، باید عوض آنرا بدهد.

پی نوشت ها :

1 - توضیح المسائل امام خمینی (ره) ، م 1991

2 - توضیح المسائل ، م 1991 و 1995

3 - توضیح المسائل ، م 1991

4 - همان .

5 - تحریر الوسیله ، ج 1 ص 348

6 - تحریر الوسیله ، ج 1 ص 348 توضیح المسائل ، م 2029

7 - توضیح المسائل ، م 2014